

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-28

Defensieraad

Nr. 258

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 september 2023

Hierbij bied ik u het verslag aan van de informele Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) Defensie van 29-30 augustus 2023 te Toledo (Spanje), waaraan ik heb deelgenomen. Graag informeer ik u via dit verslag tevens over de laatste ontwikkelingen met betrekking tot het Europees Defensiefonds (EDF). Tevens meld ik u hierbij graag dat de Commandant der Strijdkrachten vandaag bij de *Ukraine Defence Contact Group* in Ramstein namens de Minister van Defensie een *Letter of Intent* heeft getekend met Denemarken en Tsjechië om de samenwerking op het gebied van militaire steun aan Oekraïne verder uit te breiden. Als onderdeel van deze samenwerking heeft de Deense regering aangekondigd vijftien T-72-tanks aan Oekraïne te leveren.

1. Militaire EU-steun aan Oekraïne

Tijdens de Raad bespraken de Ministers van Defensie de verschillende manieren waarop de EU Oekraïne militair steunt, namelijk via de EU *Military Assistance Mission* (EUMAM) Ukraine, de Europese Vredesfaciliteit (EPF) en verschillende munitie-initiatieven. De (toenmalige) Oekraïense Minister van Defensie Reznikov sprak middels een ingesproken videoboodschap.

EUMAM Oekraïne – stand van zaken en weg voorwaarts

Via EUMAM Oekraïne zijn inmiddels ongeveer 25.000 Oekraïense militairen getraind. Het gaat om grootschalige opleidingen alsook specialistische trainingen. De Hoge Vertegenwoordiger (HV) Borrell stelde voor het doel van 30.000 militairen trainen voor het einde van 2023 naar boven bij te stellen. Tevens pleitte de HV en een aantal andere lidstaten voor het geven van trainingen op meer geavanceerde systemen die lidstaten aan Oekraïne zullen leveren. In dat kader heb ik voorgesteld om de komende periode te onderzoeken om mogelijk (een deel van) de F-16 trainingen bij EUMAM onder te brengen.

Nederland draagt doorlopend met maximaal negen militairen bij aan de hoofdkwartieren van EUMAM in Brussel, Strausberg (Duitsland) en Zagan (Polen). Verder heeft Nederland tot half 2023 in totaal met ongeveer 400 militairen bijgedragen aan collectieve EUMAM-trainingen in Duitsland en EUMAM-trainingsmodules in Nederland. De opleiding van infanterie-compagnieën die gepland stond voor september, waar Nederland ongeveer 150 militairen aan zou bijdragen, is vanwege operationele redenen door Oekraïne geannuleerd. Wel draagt Nederland in oktober met ongeveer 70 militairen bij aan een opleiding voor een infanteriecompagnie. Ook blijft Nederland materieel gerelateerde modules aanbieden.

Europese Vredesfaciliteit

De Oekraïense Minister van Defensie gaf aan dat de steun die EU-lidstaten via de Europese Vredesfaciliteit (EPF) leveren essentieel is. HV Borrell benadrukte in dit kader het belang van duurzame financiële middelen om de militaire steun aan Oekraïne ook de komende jaren voort te kunnen zetten. Hij lichtte toe dat er naar schatting € 5 miljard per jaar nodig is voor de periode 2024–2027. Het kabinet onderkent de noodzaak om de steun aan Oekraïne onverminderd voort te zetten, zolang het conflict voortduurt, en zal deze voorstellen de komende tijd beoordelen. In het najaar vindt binnen het kabinet, conform de afspraken die zijn gemaakt bij de Voorjaarsnota 2023, besluitvorming plaats over de inhoud van militaire en non-militaire steun. Uw Kamer zal hierover worden geïnformeerd.

Implementatie van het drie-sporen initiatief

Naast het belang van duurzame financiële steun voor Oekraïne werd ook gesproken over het belang van het voorzien in de munitiebehoefte van Oekraïne. In dat kader waren lidstaten positief over de snelle aanname van het *Act in Support of Ammunition Production* (ASAP) instrument dat is bedoeld om de productiecapaciteit van de Europese defensie industrie op te schroeven. Eurocommissaris Breton gaf aan dat nu snel moet worden overgegaan tot de implementatie van ASAP. In dat kader sprak hij de hoop uit dat het werkprogramma van ASAP eind september zal worden aangenomen. Daarnaast gaf Breton aan bezig te zijn met het vormgeven van het nieuwe *European Defence Investment Program* (EDIP), dat bedoeld is als opvolger van ASAP en de *European Defence Industry Reinforcement Through Common Procurement Act* (EDIRPA). Ik onderschrijf het belang van het opschalen van munitieproductie en heb mijn zorgen geuit over het huidige vermogen van de defensie-industrie om tijdig munitie voor Oekraïne te kunnen produceren. Ik heb aangegeven dat ASAP goede maatregelen bevat om de Europese defensie-industrie perspectief te bieden, maar dat ik daarnaast verwacht dat ik aanvullende maatregelen nodig zijn en heb daarom gevraagd op welke termijn de Commissie verwacht met het EDIP-voorstel te komen.

2. Mondiale en regionale gevolgen van de Russische agressie tegen Oekraïne

De Ministers van Defensie spraken, in het bijzijn van Ondersecretaris van de Verenigde Naties Lacroix, Assistent Secretaris Generaal van de NAVO Lapsley en voorzitter van het *Security and Defence Committee* van het Europees Parlement Loiseau, over de gevolgen van de Russische agressie in verschillende delen van de wereld. Lacroix stelde dat de oorlog in Oekraïne zorgt voor grotere tegenstellingen en spanningen in de VN en minder steun voor politieke processen en dat de oorlog ook zijn uitwerking heeft op andere conflicten in de wereld; zie bijvoorbeeld de stijgende voedselprijzen als gevolg van het stopzetten van de graandeal en de invloed van de Russische paramilitaire groep Wagner in diverse

landen. Nederland maakt zich zorgen over het eenzijdige besluit van Rusland om het *Black Sea Grain Initiative* te beëindigen, waardoor de mondiale voedselcrises nog verder zullen verergeren. Nederland steunt alle inspanningen van de VN en Turkije om de deal te herstellen. Daarnaast heb ik nogmaals de Russische aanvallen op civiele infrastructuur, inclusief graansilo's, veroordeeld. Deze aanvallen zijn een duidelijke schending van het internationaal recht. Nederland zet zich in voor *accountability* van oorlogsmisdaden, straffeloosheid is geen optie.

ASG Lapsley wees op de belangrijke besluiten tijdens de NAVO-top in Vilnius, waarbij collectieve verdediging weer centraal staat. De NAVO werkt nauw samen met de EU, de belangrijkste strategische partner. Wat betreft het Oekraïense offensief stelde hij dat er langzaam voortgang wordt geboekt en dat het Westen geduld moet hebben en Oekraïne moet blijven steunen. Ook wees hij in positieve bewoordingen op de EU-NAVO samenwerking, o.a. op gebied van de bescherming van kritieke infrastructuur en op gebied van weerbaarheid, waar de EU veel instrumenten tot haar beschikking heeft. Ik heb benadrukt dat EU-NAVO samenwerking essentieel is in deze context en dat we daarbij uitvoering moeten geven aan de gezamenlijke verklaring.

3. Actuele zaken

Onder het agendapunt actuele zaken is met name gesproken over de ontwikkelingen in de Sahel en Niger in het bijzonder. Na de coup in Niger van eind juli jl. heeft de EU de veiligheidssamenwerking met het land voorlopig opgeschort. De EU is voorstander van een diplomatieke oplossing en een terugkeer naar de constitutionele orde in Niger via een door ECOWAS geleid proces. De lidstaten spraken hier steun voor uit.

Veel lidstaten geven in brede zin aan dat de EU geëngageerd moet blijven in de Sahel. Over de manier waarop de veiligheidssamenwerking moet worden vormgegeven zal de komende periode verder gesproken moeten worden. In september worden besluiten genomen over de toekomst van de civiele (EUCAP Sahel Mali) en militaire missie (EUTM Mali) in Mali.

Lidstaten stonden ook stil bij de militaire coup in Gabon, die die dag plaatsvond en uitten hun zorgen hierover.

Er is kort gesproken over de ontwikkeling van de *Rapid Deployment Capacity* (RDC), de snel inzetbare capaciteit van de EU. De operationalisering is goed op weg. Tegelijk zullen nog belangrijke stappen gezet moeten worden zodat de capaciteit in 2025 operationeel is, waaronder op gebied van beveiligde communicatie en personele vulling van het *Military Planning and Conduct Capability* (MPCC).

Bestuursraad EU Satellietcentrum (SatCen)

Op 29 augustus jl. kwamen de Ministers van Defensie van de lidstaten onder voorzitterschap van de HV bijeen in het gebouw van het EU SatCen in Torrejon voor de ministeriële SatCen Boardmeeting.

De HV, de Europese Commissie en het merendeel van de lidstaten, inclusief Nederland, onderschreven het groeiende belang van het werk van het SatCen, inclusief de in het strategisch kompas genoemde doelstelling om het SatCen te versterken om de *geospatial* inlichtingen capaciteit van de EU te vergroten. De directie van het SatCen gaf een goed beeld van de stijgende productieomvang, kwaliteit en snelheid van het SatCen en de relevantie hiervan in het licht van de oorlog in Oekraïne. De directie van het SatCen kondigde aan eind 2023 met een voorstel te

komen over hoe het de doelstellingen van de organisatie kan blijven realiseren.

Europees Defensiefonds (EDF)

Graag informeer ik u via dit verslag tevens over de laatste ontwikkelingen met betrekking tot het Europees Defensiefonds (EDF). Het EDF werkt op basis van jaarlijkse werkprogramma's. Consortia van industrie, bedrijven en/of kennisinstellingen kunnen ieder jaar projectvoorstellen indienen op de onderwerpen uit het werkprogramma.

EDF Werkprogramma 2022

Voor het EDF werkprogramma 2022, dat in totaal bijna € 900 miljoen omvat, konden tot november vorig jaar voorstellen worden ingediend. De Commissie heeft de voorstellen beoordeeld en in juli jl. bekendgemaakt welke projecten hebben gewonnen. Nederland staat dit jaar op de vijfde plaats voor wat betreft het aantal entiteiten dat participeert in de goedgekeurde projecten. De Nederlandse kennisinstellingen, bedrijven en industrieën doen voor *research* mee aan 11 van de 20 winnende projectvoorstellen en voor *development* aan 11 van de 13 winnende projectvoorstellen.

Een voorbeeld is het project E-NACSOS¹ dat een nieuwe samenwerkende standaard zal ontwikkelen voor anti-lucht en raketverdediging en het project ODIN's EYE II dat een Europees *Space-Based Missile Early Warning* Systeem gaat aanleveren.

EDF Werkprogramma 2023

Voor het EDF werkprogramma 2023 kunnen consortia tot 22 november 2023 projectvoorstellen indienen, op 34 verschillende onderwerpen. Het totale werkpakket bedraagt ongeveer € 1.2 miljard. Nederland heeft interesse getoond in 10 onderzoeks- en 9 ontwikkelingsonderwerpen, zoals bijvoorbeeld *High Performance Materials* en de ontwikkeling van een counter-drone Multi-sensor en multi-effector systeem. Medio juni 2024 worden de uitslagen van het EDF werkprogramma 2023 verwacht.

EDF Werkprogramma 2024

Over het werkprogramma 2024 vinden op dit moment onderhandelingen plaats tussen de Commissie en de lidstaten. De verwachting is dat deze in maart 2024 zijn afgerond, waarna de Commissie een oproep tot voorstellen zal publiceren. Hoogachtend,

De Minister van Defensie,
K.H. Ollongren

¹ *The European Naval Collaborative Surveillance Operational Standard.*